

РЕЦЕНЗІЯ
на дисертаційну роботу КАЛІНІНА Владислава Валерійовича
на тему «Транснаціоналізація трудових потоків в умовах глобалізації»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 292 Міжнародні економічні відносини
(галузь знань 29 Міжнародні відносини)

Особливості сучасного етапу світогосподарського розвитку визначають пріоритет людиноцентричних чинників у забезпеченні місця країн в системі міжнародного поділу праці. Комплекс аспектів трудових ресурсного спрямування виступає базисом формування міжнародних конкурентних переваг національних економік, а нерівномірна демографічна картина світу обумовлює активізацію процесів трудової міграції, які, накладаючись на транснаціональний формат міжнародної економічної діяльності, спричиняють становлення явища транснаціоналізації трудових потоків, що обумовлює актуальність теми дисертаційної роботи Калініна В.В.

Крім того, глобалізація посилює прояв трудових ресурсного дефіциту, спричиняючи пошук нових підходів до вирішення питання трудових ресурсного забезпечення на всіх рівнях світової економіки, що призводить до трансформаційних зрушень в системі міжнародного ринку праці.

Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів та загальних висновків до роботи, містить список використаних джерел, додатки. Розділи дисертації є логічно взаємоузгодженими між собою, демонструють послідовне досягнення поставленої мети удосконалення теоретичних та методологічних основ дослідження транснаціоналізації трудових потоків на етапі глобалізації і розробки комплексу рекомендацій науково-практичного спрямування щодо формування конструкту трудових ресурсного забезпечення в умовах глобалізації ринку праці.

Теоретичний розділ роботи свідчить про глибоке опрацювання автором теоретико-методологічних аспектів процесу транснаціоналізації трудових потоків на етапі глобалізації. Аналіз поглядів зарубіжних і вітчизняних вчених на розвиток глобалізації дозволив ідентифікувати комплекс складних взаємовідносин і взаємодій планетарного характеру (поліцентричність, цифровізація, інформаційна інтеграція та ін.), які, поглиблюючи взаємозалежність між державами, одночасно представляють глобалізацію як своєрідний світовий парадокс, в рамках якого посилюються структурні деформації, загострюються проблеми конкуренції у міжнародному масштабі тощо, що зумовлює двоїстий характер взаємодій глобальних і локальних важелів цивілізаційного розвитку. Дисертант підкреслює, що особливу роль у розвитку глобалізації відіграють процеси транснаціоналізації економічної діяльності, які, обумовлюючи дивергентно-конвергентний аспект взаємодії національного та інтернаціонального, призводять до трансформації системи міжнародного поділу праці, що дозволило надати авторське визначення глобалізації, сформулювати гіпотезу щодо транснаціональної конвергенції трудових ресурсного забезпечення у глобальному масштабі. Зважаючи на вирішальне значення трудових ресурсів у формуванні міжнародних конкурентних переваг, дисертант робить висновок щодо становлення транснаціональної моделі трудових ресурсного забезпечення, основою якої виступає міжнародна міграція, що накладаючись на екстериторіальну спрямованість виробничої діяльності ТНК, призводить до утворення транснаціонального трудових ресурсного контуру як новітнього явища в системі глобального ринку праці.

Аналітичний розділ роботи присвячено дослідженню трансформації транснаціональних трудових потоків в системі глобального ринку праці. Дисертант всебічно вивчає важелі перерозподілу робочої сили у глобальному масштабі, аналізує тенденції розвитку глобального ринку праці в контексті функції трудових ресурсного заміщення. На особливу увагу заслуговує висновок, що в умовах інституційної недосконалості наднаціональних важелів регулювання ринку праці ТНК беруть на себе ініціативу вирішення завдання трудових ресурсного забезпечення на глобальному рівні, утворюючи мережу транснаціонального переливу робочої сили. Підкреслено, що перетворення закордонних філій ТНК на органічну частину економік приймаючих країн виступає новітнім драйвером економічного зростання, сприяючи формуванню транснаціонального людського капіталу. Особливо виділено роль цифрових ТНК у розбудові новітніх економічних взаємозв'язків, появі нових форм зайнятості.

Практичний розділ дисертації містить ряд розробок і пропозицій, спрямованих на формування світового конструкту трудових ресурсного забезпечення, основою якого виступають транснаціональні трудові ресурсні комунікації. Обґрунтовано, що спрямованість і зміст взаємодії національних ринків праці і ТНК визначаються об'єктивним характером пристосування національних ринків праці до глобалізованих умов використання робочої сили. Наголошено, що узгодження економічної та інституційної рамки інтернаціоналізації трудових ресурсного забезпечення відображає зміст транснаціоналізації трудових ресурсних потоків на глобальному, регіональному, макро-, мікрорівні. Проведений економіко-математичний аналіз параметрів трудових ресурсного забезпечення в умовах глобалізації ринку праці підтвердив наявність структурної, якісної та кількісної конвергенції міжнародного трудових ресурсного простору. Загалом розроблений науково-практичний інструментарій має цілісний характер, охоплює широкий спектр питань формування сприятливих умов використання праці у глобальному масштабі.

Висновки до дисертації Калініна Владислава Валерійовича відображають концептуальну єдність проведеного дослідження, результати якого мають науково новий характер і практичну спрямованість, є аналітично та емпірично підтвердженими. Автор отримав ряд вагомих наукових результатів, які можуть бути представлені до захисту: гіпотезу щодо транснаціональної конвергенції трудових ресурсного забезпечення у глобальному масштабі; концепт регулювання національних ринків праці в умовах глобалізації, концептуальна схема формування транснаціонального конструкту трудових ресурсного забезпечення в системі глобального ринку праці; удосконалений категоріальний апарат дослідження глобалізації і транснаціоналізації тощо.

Представлена робота спирається на опрацювання великої кількості вітчизняних і зарубіжних першоджерел теоретико-методологічного та аналітичного спрямування, аналіз офіційних публікацій міжнародних організацій за тематикою дослідження, що дозволило сформувати авторський підхід до вирішення завдання формування організаційно-концептуального конструкту трудових ресурсного забезпечення у глобальній економічній системі.

За темою дослідження автором одноосібно й у співавторстві опубліковано 25 наукових праць, у тому числі 2 статті в іноземному науковому виданні (Литва), 8 статей у наукових фахових виданнях України, з них 1 стаття у фаховому науковому журналі України категорії А. Робота пройшла широку апробацію: матеріали дослідження представлено на 15 наукових конференціях.

Практичну значущість отриманих результатів підтверджено їх використанням в діяльності Державного центру зайнятості, Івано-Франківської обласної державної адміністрації, Всеукраїнської асоціації компаній з міжнародного працевлаштування, Івано-Франківської торгово-промислової палати, Офісу міграційної політики, ТОВ «Весмак», ТОВ «Коляр-експорт». Про наукове значення роботи свідчить впровадження окремих положень дисертації у навчальний процес Маріупольського державного університету при викладанні дисциплін економічного спрямування.

Загалом представлена робота є фаховим науковим дослідженням, що має комплексний системний характер. Одночасно деякі моменти в роботі потребують уточнення.

1. В теоретичному розділі роботи дисертант проводить достатньо ґрунтовне дослідження глобалізації, аналізує погляди широкого кола вчених (п. 1.1), що дозволило сформулювати авторське визначення даного явища. Разом з тим, як слідує з викладених матеріалів, єдиного трактування глобалізації не існує. Чи не означає це, що дане явище априорі є нерегульованим, зважаючи на різне його бачення, а отже спроби нівелювати негативні прояви глобалізації є доволі дискусійними з точки зору результативності. Від представлення бачення дисертанта дослідження лише виграло б.

2. На увагу в роботі заслуговує аналіз взаємодії глобального і локального в сучасній світогосподарській системі, зокрема наведена систематизація: локальні бізнеси в глобальних ланцюгах; домінування ТНК, витіснення локальних бізнес-структур; протекціонізм, підтримка локального виробника; локальні інновації на глобальних ринках (п. 1.1), що обумовлює дивергентно-конвергентний формат розвитку світового трудових ресурсного простору. Одночасно виникає питання, чи зазначені шляхи мають паритетний прояв, чи серед них можна виділити домінуючу складову в контексті трудових ресурсних взаємодій.

3. Серед новітніх тенденцій транснаціоналізації трудових ресурсного забезпечення системоутворюючу роль відіграє цифровізація і становлення інформаційної моделі економіки, що визначає структуру зайнятості в рамках національних ринків праці. Так, як зазначено в п. 2.3 дослідження, у США, Канаді, Великій Британії 75% зайнятих працюють у сфері послуг, при цьому найбільша частка зайнятих припадає на ІТ-сферу. Зважаючи на глобальну кризу продуктивності як загальносвітову проблему, виникає питання щодо структури ВВП вказаних країн і її динаміки, що дозволило б зробити висновки щодо оптимальності цифрової моделі економічного розвитку, зокрема як орієнтиру для розробки поствоєнної моделі економічного розвитку України.

4. Автор системно підходить до визначення формату включення країн до світового трудових ресурсного простору з використанням важелів транснаціоналізації трудових ресурсних потоків (Розділ 3), наголошуючи на домінуючій ролі держав у взаємодії транснаціональних корпорацій і приймаючих країн і окреслюючи елементи конструкту вбудованості національних ринків праці в наднаціональний трудових ресурсний простір: пріоритет гідної праці, забезпечення рівних стартових можливостей, гарантії трудової і професійної мобільності та ін. (п. 3.1). З цим не можна не погодитись, оскільки саме на рівні держав виникає необхідність створення відповідних адаптаційних програм, які враховують потреби наднаціонального трудових ресурсного простору. Одночасно виникає питання щодо змісту відповідних адаптацій – вони повинні мати уніфікований характер чи вибудовуватись відповідно до відмінних особливостей країн і їх національних ринків праці?

Викладені зауваження не впливають на значущість результатів, отриманих в дисертаційній роботі, яка представляє собою завершене дослідження, містить ряд науково нових результатів та змістовні комплексні рекомендації практичного спрямування.

З урахуванням вищезазначеного можна зробити висновок щодо відповідності дисертаційної роботи Калініна Владислава Валерійовича «Транснаціоналізація трудових потоків в умовах глобалізації», поданої на здобуття ступені доктора філософії за спеціальністю 292 Міжнародні економічні відносини, вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ України від 12.01.2022 р. №44 (зі змінами), а також вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом МОН України від 12.01.2017 р. №40 (зі змінами). За формальними та змістовними ознаками дисертаційна робота «Транснаціоналізація трудових потоків в умовах глобалізації» може бути рекомендована до захисту у спеціалізованій вченій раді.

Рецензент:

кандидат економічних наук, доцент,
завідувач кафедри менеджменту та фінансів
Маріупольського державного університету

Горбашевська
Марина ГОРБАШЕВСЬКА

